

Et multilingvistisk paradoks blandt globaliserede elever

Herlufsholm Skole

Herlufsholm Skole og Gods er en skole med en lang og spændende historie. Herluf Trolle og Birgitte Gøye etablerede skolen i 1565 som en skole for »adelige og andre ærlige mænds børn«. Den har således eksisteret som kostskole for drenge og unge mænd i rigtig mange år. I 1966 blev kostskolen åbnet for dagelever af begge køn, og i 1985 blev det muligt for piger at komme ind som kostelever. Den næste store forandring skete i 1997, hvor Herlufsholm blev en af de få skoler i Danmark, som tilbød den internationale og engelsksprogede linje (i dag en såkaldt studieretning) også kaldet *International Baccalaureate* (IB) i gymnasiet. Indtil 1997 havde Herlufsholm udelukkende tilbudt den traditionelle danske folkeskole fra 6. kl. til 10. kl. og studentereksamen (stx).

Elevprofil – de globaliserede unge

I dag udgør IB-eleverne ca. 20 % af den samlede elevmasse i gymnasiet på Herlufsholm, og det er denne elevgruppe, artiklen her ser nærmere på. Skolens IB-linje har udviklet sig til at udfylde en vigtig niche i den danske skoleverden, eftersom den primært henvender sig til danske *expats*, dvs. danske erhvervsfolk og diplomater, der

CECILIA KARLSTRÖM

M.A.T. in Upper-secondary Social Studie and History,
pædagogisk leder, International Baccalaureate
Coordinator, Herlufsholm Skole

cka@herlufsholm.dk

ELISABETH LEZEBNIK

Cand.mag. i engelsk og dansk, lektor,
Herlufsholm Skole

ela@herlufsholm.dk

er udstationeret rundt omkring i verden. I modsætning til mange andre tosprogede familier i Danmark må disse familier betegnes som socioøkonomisk ressourcestærke. Disse familier ønsker tit at bevare forbindelsen til Danmark og give deres børn et tilhørsforhold til dansk sprog og kultur – med andre ord i virkeligheden en art ’dansk genopdragelse’ for nu at bruge et meget politisk ladet ord.

De fleste af eleverne har tidligere gået i en international skole i det land, hvor familien har været udstationeret. På disse skoler er en stor del af undervisningen foregået på engelsk; men når disse børn nærmer sig en gymnasial afgangseksamen, så er Herlufsholms særlige profil et godt tilbud, fordi den kombinerer en engelsksproget studentereksamen med en skole forankret i dansk kultur.

Skolens mål og profil

Skolens mål er, at eleverne opnår gode eksamensresultater, og at de får mulighed for at opleve dansk kultur og sprog i hverdagen. I denne forbindelse møder IB programmet nogle særlige udfordringer, for til forskel fra et almindeligt gymnasium, hvis optag er fra den danske folkeskole, så har Herlufsholm et meget diverst optagelsesgrundlag med elever fra hele verden. I IB foregår al undervisning på engelsk, men skolen bestræber sig også på at integrere eleverne i den daglige kommunikation, som primært forgår på dansk. Derfor bliver der tilbudt tre forskellige niveauer i dansk i pre-IB (som svarer til 1. g): dansk for begyndere, dansk som andetsprog og dansk som modersmål. Skolen har yderligere et ekstraundervisningsforløb, der ligger uden for den normale undervisningstid, men som er obligatorisk for elever med begrænsede danskkundskaber. I 2. og 3. g indsnævres det officielle fagtilbud i dansk på grund af begrænsninger fra IB-organisationen. Der er kun to dansk-niveauer, dansk som andetsprog og dansk som modersmål.

Pre-IB-året har særlig fokus på integreret indholds- og sproglæring dels for de elever, som har dansk som første sprog, og som derfor skal vænne sig til engelsk som arbejdsprog, og dels for de elever, der har mange sprog på grund af deres globaliserede familieforhold, men måske mangler et akademisk arbejdsprog eller et sikkert førstesprog. Vores undersøgelser peger på, at det lige præcis er denne sidste gruppe, der har de største udfordringer.

IB's sprogpolitik

Som curriculum er IB et oplagt valg for elever som vores globaliserede unge mennesker, da IB-programmet er meget åbent for sprog-

lig mangfoldighed. For eksempel tilbyder IB- organisationen på verdensplan 44 forskellige sprog på modersmålsniveau. Udvalget strækker sig fra arabisk, bosnisk, hebraisk og hindi til nepalesisk og swahili. Hvis en skole ikke har lærerressourcer eller elevgrundlag til at oprette et af de 44 sprogfag, så er der mulighed for et såkaldt *selvstudium med vejledning*. Denne mulighed illustrerer den værdi, IB-organisationen tillægger et overordnet mangfoldighedsprincip.

IB forpligter sig gennem sin optagelsespolitik [*access*] at nå elever fra en bred vifte af kulturelle, sproglige og sociale baggrunde. Formålet med denne politik er at skabe en ramme, der sikrer, at IB's værdier og mål i relation til optagelse og flersprogethed er afspejlet i organisationens aktiviteter.¹

I denne kontekst betyder *access*, at elever kan lære at opfylde de akademiske krav til litteraturanalyse på et sprog, som de behersker på modersmålsniveau, mens arbejds sproget i de andre fag er engelsk. Elever straffes ikke for sproglige fejl i de andre fag, så længe deres formidling er forståelig. Med denne sproglige largesse kan man forestille sig, at rendyrkede sprogkundskaber spiller en mindre rolle i elevernes eksamensresultater; men vi mener, at vores erfaring viser, at et stærkt modersmål spiller en væsentlig rolle i elevernes eksamensresultater.

IB i praksis: Ingen fagtrængsel, ingen mundtlige eksamener, ingen årskarakterer

En IB-eksamen er meget forskellig fra en stx-eksamen. I modsætning til det almene gymnasiums fagtrængsel har IB elever *kun* seks fag, som vælges efter bestemte regler inden for seks hovedområder. Det vil sige, at en elev typisk vil redegøre for sin viden enten i fagene engelsk litteratur, dansk som andetsprog, historie, biologi, matematik og billedkunst eller i fagene dansk litteratur, engelsk som andetsprog, nationaløkonomi, kemi, fysik og matematik. Den endelige eksamen i de seks valgte fag foregår skriftligt, og der er ingen mundtlige eksamener (dog er undtagelsesvis ca. 25 % af den endelige karakter i sprogfagene baseret på en mundtlig præsentation). Der bliver heller ikke givet hverken mundtlige eller skriftlige årskarakterer, så det er meget vigtigt for IB-elever at klare sig godt til de endelige skriftlige eksamener, da det er de eneste karakterer, der tæller i deres eksamensgennemsnit. Med andre ord, det er kun de seks afsluttende skriftlige eksamens karakterer, der står på elevens eksamensbevis.

Ud over de seks skriftlige eksamener er der to store skriftlige opgaver: Et *extended essay*, der er en større skriftlig opgave i et selvvalgt emne inden for et af de seks fag, samt et TOK (*Theory of Knowledge*) essay, der behandler forskellige aspekter af videnskabsteori inden for de forskellige videnskabelige fakulteter. Omfanget af opgaverne er hhv. 4.000 og 1.500 ord. Disse opgaver skrives på engelsk. En sådan struktur betyder, at der stilles store krav til elevernes skriftlige sprogfærdighed og deres evner til at beherske de forskellige faglige diskurser.

Statistisk materiale

Det er på denne baggrund, vi har kigget på vores eksamensresultater for de sidste fem år for at finde ud af, hvordan vi kan vejlede omkring valg af A-sprog (modersmålsniveau) og tilpasse vores undervisning, så indlæringsniveauet og dermed også eksamensgennemsnittet hæves. Vores fordomme fortæller os, at de dygtigste elever er stærke i matematik og nogenlunde til sprogfagene, men vi begyndte at have en mistanke om et andet mønster, nemlig at der var en vis korrelation mellem et godt resultat i sprogfagene og et højt snit.² Det skal siges med det samme, at vores statistiske materiale er lille: fem årgange med i alt 154 elever – og uden et fuldt billede af den enkelte elevs sproglige baggrund. Med andre ord, høje karakterer i A-sproget korrelerer ofte med høje karakterer i de øvrige fag.

Vores statistiske data viser for eksempel, at en høj karakter i engelsk A (engelsk litteratur på modersmålsniveau) i langt de fleste tilfælde resulterer i karakterer enten på samme niveau eller lidt lavere i andre fag, mens det omvendte næsten aldrig er tilfældet. Med andre ord, en høj karakter i matematik eller fysik medfører ikke nødvendigvis en høj karakter i A-sproget. De eneste tilfælde, hvor en karakter i et fag kan ligge højere end i A-faget, er i de kunstneriske fag, Visual Arts eller Theatre Arts. Der er i materialet kun fire eksempler på elever, der har fået højere karakterer i matematik eller fysik end i deres A-fag.

Men der opstår et paradoks, da den samme korrelation også gælder, når A-sproget er dansk, som ikke understøttes i resten af undervisningen. I dette tilfælde er sammenhængen faktisk endnu tydeligere. Med dansk A er der faktisk kun ét tilfælde, hvor karakteren i et andet fag ligger højere end karakteren i dansk A, ellers ligger karakteren i andre fag altid enten på samme niveau eller under. Dette kan virke noget overraskende, da man ikke umiddelbart skulle tro, at en stærk præstation i dansk ville have indflydelse på de andre fag, der jo foregår på engelsk. I dette tilfælde bliver det helt

tydeligt, at et stærkt modersmål er af stor betydning for elevens præstation i alle fag. Dansk A vælges kun af elever med dansk som modersmål, hvorimod engelsk A også vælges af elever, der måske har dansk som bedste sprog, men af forskellige grunde – såsom interesse i at læse videre i udlandet eller mangel på et bedre sprog – har valgt at angive engelsk som deres A-sprog, selv om de kun er *near-native* i deres sprogbeherskelse.

Sproglig mangfoldighed

Om eleverne har valgt deres reelle A-sprog, når de vælger engelsk, kan dog ikke umiddelbart aflæses af vores statistikker over eksamensresultater, og vi har derfor indhentet yderlige sproginformationer fra nuværende elever gennem et spørgeskema. Vi bad eleverne evaluere deres sprogkundskaber som hhv. *native*, *near-native*, *intermediate*, *advanced beginner* og *beginner*. Der er ofte problemer med selv-evaluering – nogle elever bedømmer helt klart deres egne færdigheder meget strengere end andre elever, der ser lidt mere optimistisk på det – men på trods af sådanne forbehold viser tallene dog alligevel, at vores elever har mange sprog med i deres bagage. Det har høj status på skolen at tale mange sprog, og som det kan ses af følgende skema, har vores elever helt klart en flersproget baggrund: 39 ud af 47 elever taler efter eget udsagn fire eller fem sprog mere eller mindre flydende.

Årgang	Antal sprog						
	2	3	4	5	6	7	8
3. g elever		2	5	4		2	
2. g elever		2	8	7			1
1. g elever		1	7	8			
Elever i alt		5	20	19		2	1

Antal elever med antal sprog

Alle elever har naturligvis engelsk og dansk, men derefter finder vi en del med tysk, fransk og spansk samt et fåtal med japansk, malaysisk, svensk, thailandsk, kroatisk ... Det er ikke usædvanligt, at vi møder elever, hvor moren taler fransk, faren dansk, forældrene taler engelsk indbyrdes, barnepigen taler thailandsk, og rengøringsdamen taler filippinsk, og på den måde kommer eleven hurtigt op på mange sprog uden at beherske dem mere end til husbehov.

Konklusion

Konklusionen er således, at man har svært ved at få høje karakterer i ikke-sprogfag – herunder også de naturvidenskabelige fag – hvis man ikke behersker sit A-sprog på modersmålsniveau. Dette sker på trods af, at IB-organisationen mildner konsekvenserne af et dårligt/mindre udviklet skriftsprog på engelsk ved ikke at bedømme grammatik og lignende i ikke-sprogfag.

Det bliver også meget vigtigt at forsøge at identificere elevens mest dominante sprog så nøjagtigt som muligt, specielt da eleverne ser en vis prestige i at påstå, at engelsk er deres bedste sprog.

En endnu større udfordring er, hvordan vi hjælper elever, der mangler et entydigt dominant sprog. Der er en del elever på vores skole, der behersker tre eller fire sprog på et godt niveau og ikke selv er i stand til at pege på et dominant sprog. Man skulle tro, at dette lingvistiske 'overflødhedshorn' ville gøre livet nemmere for eleverne, men det gør det ikke i denne akademiske kontekst. Omvendt er der noget, der tyder på, at det giver 'lingvistisk pote', hvis man har et tydeligt dominant sprog og dernæst oven i behersker to eller flere sprog. Det er ikke helt klart, hvorfor det er sådan, selvom den gængse faglitteratur understøtter en sådan iagttagelse.³

Diskussion

Det leder så til nogle pædagogiske overvejelser om, hvorvidt vi her på skolen er gode nok til at vejlede eleverne i valg af A-sprog, da det er svært for dem at afgøre, hvilket sprog der er deres A-sprog (modersmål). Skolen arbejder med indsatsområder, som for det første styrker elevernes sproglige bevidsthed omkring egen formåen og for det andet målrettet opkvalificerer og udvider vores undervisningstilbud i sprogfagene. Det tredje indsatsområde er rettet mod at øge faglærernes bevidsthed om deres rolle som sproglærere i deres egne fag.

Afslutningsvis kan vi nævne et eksempel på en globaliseret elev, der arbejder konstruktivt og meget interaktivt med alle sine sprog (tysk, dansk, engelsk, latin). Han bruger sine kundskaber på tværs af sine sprog ved hele tiden at sikre sig, at han kender betydningen af et bestemt ord på hhv. tysk, dansk og engelsk (han bruger sin iPhone). Han bruger også meget aktivt sin viden i latin til at identificere ords etymologiske oprindelse, noget der er særdeles effektivt for sprogindlæringen. Han identificerer sig som tysktalende (A-sprog) med *near-native* status på engelsk og dansk. Hans store behov for at kunne kommunikere effektivt på mange forskellige sprog får

ham til at agere proaktivt mht. problemløsning, og den konstante repetition og aktive brug af sproget leder automatisk til indlejring af ny viden. Han tager sproget alvorligt i alle fag. Hans arbejds-metoder er drevet af hans behov for at opnå en dybere forståelse af et emne, men kan bruges i alle fag – også matematik og fysik, hvor nytten af sproget i faget (fagsproget) ikke altid er lige så tydelig for eleverne. Hvordan kan alle de globaliserede elever opnå denne kompetence – og overføre den til andre fag? Måske ved at vi gør mere ud af at fremme elevernes modersmål – også når det ikke er engelsk.

Noter

1 http://www.ibo.org/mission/languagepolicy/documents/language_policy_2011english.pdf IB Language Policy in English, International Baccalaureate Organization 2011, page 1. Egen oversættelse.

2 Mikkel Kjellberg, Herlufsholm Skole, oprindelig evaluering af karakterdata.

3 Thomas, Wayne and Collier, Virginia. »A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement.« Center for Research on Education, Diversity and Excellence, UC Berkeley. 09-01-2002.

Fransk

Quand nous apprenons à maîtriser de nouvelles langues et à connaître d'autres sociétés et cultures, nous sommes formés en citoyens du monde. Cette formation se poursuit quand nous, en tant qu'étrangers, apprenons le danois et obtenons plus de connaissance sur la culture et la société danoise.

Dansk

Når vi lærer nye sprog og får kendskab til nye kulturer og nye samfund, uddanner vi os til verdensborgere. Det sker også, når vi som udlændinge lærer dansk og får kendskab til kultur- og samfundsforhold i Danmark.